

Research Paper

Identifying Organizational Factors Affecting Student Participation in Recreational Sports Activities of the University

**H. Abdollahifar¹, A.M. Safania², M. Namazi Zadeh³,
Sh. Azad Fada⁴**

1. Professor Assistant of Sport Management, Department of Physical Education and Sport Sciences, Damavand Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
2. Professor of Sport Management, Department of Physical Education and Sport Sciences, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author).
3. Associated Professor, Department of Physical Education and Sport Sciences, Khorasgan Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.
4. Professor Assistant of Sport Management, Department of Physical Education and Sport Sciences, Tehran North Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 2020/11/30

Accepted: 2021/02/28

Abstract

Taking appropriate measures to attract students to participate actively in recreational sports and to ensure their health requires a good knowledge of the effective factors in this regard. The aim of this study was to investigate the organizational factors affecting student participation in recreational sports activities of the university. This applied and qualitative study was conducted using the exploratory mixed and library methods. Semi-structured interviews were then conducted with 22 experts selected through purposive non-random sampling, aiming at saturation in data collection. In the second phase, the questionnaire was developed with 5 components and 24 items. Face validity was performed to confirm the questionnaire by the experts. The statistical population of the quantitative phase consisted of 381 educational managers of Islamic Azad University in different branches and was confirmed based on Morgan table and required sample size for factor analysis. Totally, 201 stratified random samples were selected. Delphi method was used for qualitative analysis of research variables. The data were analyzed using exploratory factor analysis (EFA), confirmatory factor analysis (CFA), goodness-of-fit (GOF) (Friedman) and Cronbach's Alpha. The results indicated that organizational factors influencing student participation in leisure activities of the university could be classified into five components: organization, facilities and infrastructures, financial resources, technology

---

1. Email: hadiabdollahifar@gmail.com

2. Email: a.m.safania@gmail.com

3. Email: drmnamazi@yahoo.com

4. Email: azadfada@yahoo.com

and media and planning, respectively. These results can help the authorities in formulating strategies and policies for recreational sports at the university.

Keywords: Islamic Azad University, Organizational Factors, Recreational Sports Activities, Sport Participation

---

Extended Abstract

Background and Purpose

Taking appropriate measures to attract students to participate actively in recreational sports and to ensure their health requires a good knowledge of the effective factors in this regard. The aim of this study was to investigate the organizational factors affecting student participation in recreational sports activities of Islamic Azad University and provide an appropriate model to increase student participation in these activities.

Materials and Methodology

The applied study was an exploratory one. Qualitatively, the participants included 22 staff managers in the field of sports, the officials of physical education in Islamic Azad university branches, expert faculty members in the research topic, who were selected through judgmental non-probability sampling method and semi-structured interview to reach theoretical saturation. In quantitative terms, the statistical population included 381 physical education officials from comprehensive, very large and large branches of Iranian Islamic Azad Universities selected based on appropriate sample size for factor analysis (Hoe, 2008) and 201 individuals selected through stratified random sampling. To collect data, first, a library study and then a semi-structured and in-depth interview with experts were conducted, and a preliminary questionnaire was formulated. In order to qualitatively analyze the experts' opinions, check the research variables, and evaluate the validity of the questionnaire, the three-step Delphi method was used. Finally, a 24-item questionnaire was formulated with five components: planning and supervision, organization, financing, sports facilities and infrastructure, and technology and media. Moreover, the validity of the structure was confirmed by confirmatory factor analysis (CFA). Cronbach's alpha was used to evaluate the reliability of the questionnaire. Exploratory factor analysis (EFA), CFA and goodness-of-fit (GOF) test were used for quantitative analysis of the data in SPSS and LISREL statistical programs.

Results

The most important effective organizational factors and variables on the recreational-sport activities of Islamic Azad University students were identified after a qualitative study in five components of planning and supervision (6 questions), organization (6 questions), financial resources (3 questions), sports facilities and infrastructure (5 questions) and technology and media (4 questions). In order to analyze the data, first, the EFA was used; however, before EFA, the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) measure of sampling adequacy and Bartlett's tests were used.

The results of the KMO test with a value of 0.864 showed that the sample size was suitable for factor analysis. Moreover, the Chi-squared value and the significance level of Bartlett's Test of Sphericity ($P < 0.01$ and $X^2 = 1988 / 355$) showed that all the required assumptions related to the use of factor analysis were met.

The results of analyzing the main component along with varimax rotation on the factor load of questions (factor load above 0.50) revealed that the factor load of all questions was acceptable.

The results of the CFA suggested that the relationship between indices and components (relationship rate > 0.4 and t -value > 6) and the relationship between components and organizational dimension (relationship rate > 0.4 and t -value > 5) were significant.

Cronbach's alpha coefficient test was used to evaluate the reliability of the questionnaire, in which the total alpha coefficient of the questionnaire was 0.89, and the reliability of the instrument was confirmed.

The GOF indices demonstrated that all indices except PNFI, GFI, and AGFI (< 0.90) were appropriate and confirmed, and in general, the mentioned indices confirmed the fit of the model. Therefore, the model of organizational factors was appropriate in terms of fit indices.

The results of the Friedman test regarding the prioritization of components represented that there was a significant difference between the mean ranks of the components of the questionnaire organizational dimension ($P < 0.01$, $X^2 = 21.47$). The highest mean rank was related to the organizational component (3.39) and the lowest one was for the planning component (2.75).

Discussion

Organizational factors increased student participation in recreational sports activities at Islamic Azad University. Therefore, the following measures should be on the agenda of those responsible for recreational sports in the university:

Prominent consideration of organizational factors in formulating strategies and policies for the development of university recreational sports,

Reviewing and reforming the organization, goals, strategies and operational plans of university recreational sports,

Providing the necessary arrangements to recruit expert coaches and consultants, setting up sports organizations and associations, and using volunteer forces,

Providing investment conditions for the private sector in this area, and allocating more funds to the university's recreational sports, and

Inclusion of recreational sports notices and promotions like championship sports on the agenda.

Islamic Azad University, by having numerous sports facilities and equipping them (especially for women), can provide the necessary arrangements for more participation of students in recreational sports.

Keywords

Islamic Azad University, Organizational Factors, Recreational Sports Activities, Sport Participation

References

1. Hoe, S. (2008). Issues and procedures in adopting structural equation modeling technique. *Journal of applied quantitative methods*. 3(1): 76-83.

شناسایی عوامل سازمانی مؤثر بر مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه

هادی عبداللهی فر^۱، علی محمد صفانیا^۲، مهدی نمازی زاده^۳، شیوا آزادفادا^۴

۱. استادیار مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
۲. استاد مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
۳. دانشیار رفتار حرکتی، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد خوراسگان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران
۴. استادیار مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۹/۱۰

چکیده

اتخاذ تدابیر مناسب برای جذب و مشارکت فعال دانشجویان در ورزش‌های تفریحی دانشگاه و تأمین سلامتی و نشاط آنان، مستلزم شناخت عوامل مؤثر در این زمینه است. هدف از پژوهش حاضر شناسایی عوامل سازمانی مؤثر بر افزایش مشارکت دانشجویان در ورزش‌های تفریحی دانشگاه بود. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها، تحقیق آمیخته از نوع آمیخته اکتشافی است. در مرحله کیفی، ابتدا با روش کتابخانه‌ای اطلاعات لازم جمع‌آوری شد. سپس با ۲۲ نفر از خبرگان ذیربط، که به روش نمونه‌گیری غیرتصادفی هدفمند انتخاب شدند، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته تا حد رسیدن به اشباع نظری انجام گرفت. در نهایت پرسش‌نامه‌ای با ۵ مؤلفه و ۲۴ گویه تهیه شد. روایی صوری آن توسط خبرگان تأیید گردید. جامعه آماری بخش کمی، مسئولان تربیت بدنی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی به تعداد ۳۸۱ نفر بودند. با توجه به شرط حجم نمونه قابل کفایت جهت تحلیل عاملی، تعداد ۲۰۱ نفر از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. جهت تحلیل کیفی متغیرهای پژوهش از روش دلفی و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی، نیکویی برازش، فریدمن و آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج نشان داد عوامل سازمانی مؤثر بر افزایش مشارکت دانشجویان در ورزش‌های تفریحی دانشگاه به ترتیب اولویت شامل پنج مؤلفه سازماندهی، امکانات و زیرساخت، منابع مالی، فناوری و رسانه و برنامه-

1. Email: hadiabdollahifar@gmail.com
2. Email: a.m.safania@gmail.com
3. Email: drmmnamazi@yahoo.com
4. Email: azadfadada@yahoo.com

ریزی هستند. این نتایج می‌تواند به مسئولان در تدوین راهبردها و سیاست‌های ورزش تفریحی دانشگاه کمک نماید.

واژگان کلیدی: دانشگاه آزاد اسلامی، عوامل سازمانی، فعالیت‌های ورزشی تفریحی، مشارکت ورزشی

مقدمه

پیشرفت تکنولوژی و کاربرد روزافزون آن، گسترش تسهیلات و امکانات رفاهی و ماشینی شدن بسیاری از کارها در عصر حاضر، شیوه و سبک زندگی انسان‌ها را تغییر داده و کاهش چشمگیر فعالیت‌های جسمانی را به دنبال داشته است. این روند زندگی ماشینی و کم‌ تحرکی موجب بروز بسیاری از بیماری‌های جسمانی و روانی و مشکلات عدیده اجتماعی شده‌است (فریدا^۱ و همکاران، ۲۰۱۹، ۳۲؛ کاترینا^۲ و همکاران، ۲۰۱۸). بیماری‌های قلبی - عروقی، دیابت، پوکی استخوان، چاقی، همچنین بیماری‌های مرتبط با سلامت روان مانند افسردگی و استرس و اختلال در ارتباطات اجتماعی از جمله پیامدهای منفی این کم‌ تحرکی است. برون رفت از وضع موجود، نیازمند ابزارهای مناسب و کارآمد از جمله فعالیت‌های ورزشی است (بنار و همکاران، ۲۰۱۸، ۲۱۸؛ رحیمی و همکاران، ۲۰۱۷، ۱۷۶؛ طالب‌پور و همکاران، ۲۰۱۶، ۵۶).

مطالعات نشان داده‌است فعالیت‌های ورزشی اثرات مثبت و معناداری بر سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی، پیشگیری از ابتلا به بیماری‌ها، پیشگیری از بسیاری از مفاصل اجتماعی و انحرافات اخلاقی، گذراندن اوقات فراغت سالم، بانشاط و لذت‌بخش، ایجاد روابط اجتماعی سالم، ایجاد زمینه برای استقلال شخصیت، دستیابی به شادابی، نشاط و توسعه مهارت‌های اجتماعی، افزایش امید به زندگی و ارتقای کیفیت زندگی افراد جامعه دارد و یکی از زیرشاخص‌های توسعه انسانی در جوامع قلمداد می‌شود (جوادی‌پور و همکاران، ۲۰۱۸، ۲۱؛ آصفی، ۲۰۱۷، ۲۴۸؛ حسینی و همکاران، ۲۰۱۷، ۹۸). به همین دلیل کشورهای پیشرفته و صنعتی توجه خاصی به گسترش فعالیت‌های ورزشی در جامعه دارند تا با استفاده از دستاوردهای بهداشتی، اجتماعی و اقتصادی آن، هم خود را به شاخص‌های توسعه نزدیک کنند و هم با استفاده از نیروی انسانی سالم و کارآمد برای تحقق اهداف دیگر توسعه، برنامه-

1. Frida
2. Katharina

ریزی کنند (سابین^۱ و مارسل^۲، ۲۰۱۴؛ پرونا^۳ و همکاران، ۲۰۱۸، ۴۴). از جمله فعالیت های ورزشی که می تواند در کاهش و رفع این مشکلات مؤثر باشد ورزش های همگانی و تفریحی است. ورزش های همگانی و تفریحی مجموعه ای از فعالیت های ورزشی ساده، کم هزینه، غیررسمی، فرحبخش و بانشاط هستند که با هدف تفریح، نشاط و شادابی، تقویت قوای جسمانی و روانی، داشتن زندگی سالم در ابعاد فردی و اجتماعی، رفع ناهنجاری های خانوادگی و اجتماعی و از بین بردن مشکلات روحی و روانی در اقشار مختلف جامعه انجام می شوند و شدت فعالیت در آنها مورد نظر نیست و امکان شرکت در آنها برای همه افراد وجود دارد (پارساجو و همکاران، ۲۰۱۸، ۱۴). با این تعریف، انواع مختلف بازی های غیرمنظم و خودجوش بومی تا تمرین های بدنی منظم، ورزش صبحگاهی، فعالیت در پارک ها و فضای باز، کوهپیمایی، کلاس های آمادگی جسمانی و ورزش های غیررقابتی، جزو ورزش های همگانی و تفریحی محسوب می شوند (آصفی و اسدی دستجردی، ۲۰۱۷، ۸۲۵). با توجه به اهمیت و فواید ورزش همگانی و تفریحی، کشورهای مختلف ترویج و گسترش آن را در دستور کار خود قرار داده اند. در ایران علی رغم افزایش آگاهی عمومی مردم درباره اهمیت و فواید ورزش و عوارض و پیامدهای ناشی از بی تحرکی و وجود سازمان ها و بخش های متعددی که هر کدام خود را به نوعی در قبال همگانی شدن ورزش مسئول می دانند؛ مثل فدراسیون ورزش های همگانی، وزارت ورزش و جوانان، شهرداری ها، وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه آزاد اسلامی و...، اما شاهد آن هستیم که تعداد مشارکت کنندگان در ورزش های تفریحی و همگانی وضعیت چندان مطلوبی ندارد (رحیمی و همکاران، ۲۰۱۸، ۱۷۸). دانشگاه ها نیز از این امر مستثنی نیستند. نتایج پژوهش های انجام شده حاکی از آن است که تمایل و گرایش نداشتن به ورزش در میان دانشجویان به مسئله ای فراگیر تبدیل شده است و درصد کمی از دانشجویان از برنامه های ورزشی دانشگاه ها استقبال می کنند (مهدی زاده و اندام، ۲۰۱۵، ۱۶؛ گارن^۴ و همکاران، ۲۰۱۷، ۹۴). دانشگاه و دانشجویان از ارکان اساسی جوامع محسوب می شوند و نقش بسیار تأثیرگذاری در ساختار اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه و توسعه آن به عهده دارند. ساعات زیادی از اوقات دانشجویان در زمان حضور در دانشگاه، بدون برنامه ریزی و با اتلاف وقت صرف می شود. بنابراین برنامه ریزی و مدیریت مناسب می تواند مشارکت فعال دانشجویان در برنامه های ورزش تفریحی و همگانی دانشگاه را جلب نماید و از این طریق علاوه بر تأمین و ارتقاء سطح سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی، ایجاد سبک

-
1. Sabin
  2. Marcel
  3. Pruna
  4. Garn

زندگی فعال و افزایش بهره‌وری آنها، اشاعه و ترویج ورزش تفریحی و همگانی در اجتماع را به دنبال داشته باشد.

برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری جهت توسعه فعالیت‌های ورزشی تفریحی در دانشگاه‌ها و جلب مشارکت فعال دانشجویان در فعالیت‌های مذکور مستلزم داشتن اطلاعات کافی و شناسایی عوامل و متغیرهای ذیربط است. در همین راستا تحقیقات متعددی انجام شده است که به چند نمونه اشاره می‌شود. طاهرزاده و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی تحت عنوان ارائه مدل پارادایمی توسعه ورزش همگانی دانشگاه آزاد اسلامی نشان دادند که منابع انسانی، مادی و مالی، تبیین‌کننده منابع سازمانی دانشگاه آزاد اسلامی برای توسعه ورزش همگانی و در نتیجه افزایش مشارکت قشر دانشگاهی در این دانشگاه هستند. ابوالماجد^۱ و همکاران (۲۰۱۸) در بررسی عوامل مشارکت ورزشی دانشجویان در دانشگاه‌های امارات متحده عربی نشان داد که وجود مربیان واجد شرایط و میزان دسترسی به امکانات از عوامل سازمانی مهم مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی است. یافته‌های حسینی و همکاران (۲۰۱۷) نشان داد که پنج عامل مدیریتی، انگیزشی، اقتصادی، زیرساخت و اماکن ورزشی، اجتماعی و فرهنگی بر افزایش مشارکت ورزشی دانشجویان مؤثر هستند. مهم‌ترین عامل اثرگذار، عامل مدیریتی و پس از آن به ترتیب عوامل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، تجهیزاتی و انگیزشی قرار گرفتند. آصفی و اسدی دستجردی (۲۰۱۷) در بررسی موانع توسعه ورزش همگانی در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران نتیجه گرفتند که عوامل سازمانی مؤثر در توسعه ورزش همگانی دانشگاه‌ها به ترتیب اولویت عبارتند از سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، مالی، آموزشی، قانونی، اطلاعاتی، انسانی، فردی و زیرساختی. حفظ‌اللسان (۲۰۱۷) در پژوهش خود نشان داد که عوامل سازمانی بر توسعه ورزش همگانی دانشگاه‌های دولتی ایران تأثیر مثبت معناداری دارد. مؤلفه‌های سازمانی به ترتیب اهمیت شامل تجهیزات ورزشی، استاندارد و ارزیابی، ورزش آموزشی و پرورشی، فناوری و اطلاعات، ورزش همگانی و تفریحی، مدیریت و برنامه‌ریزی، منابع مالی، منابع انسانی، امکانات و زیرساخت و نهادها و تشکیلات بودند. نتایج پژوهش اولانیپکون^۲ و ایساک^۳ (۲۰۱۷) تحت عنوان مزایای مشارکت جوانان (دانشجویان) در ورزش نشان داد که به ترتیب اولویت، تخصص و تجربه کارکنان و مربیان، منابع مالی، جذب اسپانسر، تجهیزات ورزشی با کیفیت و با دوام موجب افزایش مشارکت جوانان به ویژه دانشجویان در برنامه‌های ورزشی می‌شود. تیبوت^۴ و همکاران (۲۰۱۷) منابع مالی و زیر ساخت امکانات و تجهیزات

-
1. Abou Elmagd
  2. Olanipekun
  3. Isaac
  4. Thibaut

را مهم‌ترین مؤلفه در زمینه توسعه ورزش همگانی و تفریحی گزارش کردند و تام^۱ و همکاران (۲۰۱۵) امکانات و تجهیزات شامل دسترسی به امکانات، زمان و مسافت تا سالن ورزشی و هزینه استفاده از امکانات ورزشی و رسانه و تبلیغات را مهم‌ترین عوامل مؤثر بر فعالیت بدنی دانشجویان در دانشگاه بلژیک گزارش کرد. همان‌طور که مطالعات نشان می‌دهد عوامل سازمانی از جمله عوامل مهم و مؤثر بر افزایش مشارکت در فعالیت‌های ورزشی تفریحی است. عوامل سازمانی، همه عناصر، عوامل و شرایط فیزیکی و غیرانسانی سازمان هستند که با نظم، قاعده و ترتیب خاصی بهم پیوسته و چارچوب، قالب، پوسته، بدنه و یا هیکل فیزیکی و مادی سازمان را می‌سازند. بنابراین تمام منابع مادی، مالی و اطلاعاتی جزو عوامل سازمانی محسوب می‌شوند و در واقع عوامل غیرزنده سازمان هستند (میرزایی اهرنجانی و امیری، ۲۰۰۳، ۳۱۶).

در ایران مطالعات متعددی در زمینه ورزش‌های همگانی و تفریحی به ویژه در حوزه ورزش دانشگاهی انجام شده است که جوامع آماری اکثر این پژوهش‌ها، دانشگاه‌های دولتی است و از آنجایی که دانشگاه‌های دولتی با دانشگاه آزاد که به صورت خصوصی اداره می‌شود تفاوت‌های عمده‌ای به ویژه در بخش عوامل سازمانی (مدیریت، منابع و ...) دارند، بنابراین تعمیم یافته‌های آنها به یکدیگر با اشکال مواجه است. از سوی دیگر، اغلب مطالعاتی که در حوزه ورزش همگانی دانشگاه آزاد اسلامی انجام شده است، عوامل بازدارنده و موانع مشارکت در ورزش همگانی، میزان رضایتمندی دانشجویان از مشارکت در فعالیت‌های ورزشی دانشگاه و نقش ورزش در پرکردن اوقات فراغت دانشجویان را مورد بررسی قرار داده‌اند و تعداد بسیار محدودی نیز به تدوین برنامه استراتژیک و برنامه کلان ورزش دانشجویی در بخش قهرمانی و همگانی پرداخته‌اند و مطالعات مربوط به شناسایی عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه به ویژه عوامل سازمانی بسیار اندک است. بنابراین با عنایت به این که دانشگاه آزاد اسلامی، به عنوان بزرگ‌ترین دانشگاه حضوری جهان اسلام و یکی از دانشگاه‌های معتبر کشور و با داشتن تعداد دانشجویان چشمگیر، فضا، امکانات و منابع انسانی و مالی متعدد و مناسب (طاهرزاده و همکاران، ۲۰۲۰، ۸۹) می‌تواند نقش بسیار مؤثری را در توسعه ورزش‌های همگانی و تفریحی در جامعه ایفا نماید، ضرورت دارد که در این زمینه تحقیق جامعی انجام شود تا برنامه‌ریزان و مسئولین ورزش دانشگاه آزاد اسلامی بتوانند در تدوین راهبردها و سیاست‌های ورزش‌های تفریحی دانشگاه از نتایج آن استفاده نمایند. لذا تحقیق حاضر در تلاش است با انجام مطالعات گسترده، مصاحبه با اساتید و مدیران اجرایی واحدهای دانشگاهی و بهره‌گیری از شیوه‌های علمی، عوامل مهم و مؤثر در این زمینه را شناسایی و به مسئولین ورزش دانشگاه آزاد اسلامی در

بخش ورزش تفریحی ارائه نماید تا در تدوین سیاست‌ها و برنامه‌ها از آن استفاده کنند و اقدامات خود را مبتنی بر اصول علمی طراحی نمایند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها، تحقیق آمیخته^۱ از نوع آمیخته اکتشافی است که در دو مرحله کیفی و کمی انجام شده است. در بخش کیفی، این پژوهش جزو پژوهش‌های اکتشافی و در بخش کمی، پیمایشی است. در طرح پژوهش آمیخته اکتشافی، پژوهشگر درصدد زمینه‌یابی درباره موقعیت نامعین است. بر این اساس، ابتدا به گردآوری داده‌های کیفی می‌پردازد. انجام این مرحله او را به توصیف جنبه‌های بی‌شماری از پدیده هدایت می‌کند. با استفاده از این شناسایی اولیه، امکان صورت‌بندی فرضیه(هایی) درباره بروز پدیده مورد مطالعه فراهم می‌شود. علاوه بر آن، در توالی گردآوری داده‌ها، ابتدا داده‌های کیفی و سپس داده‌های کمی گردآوری می‌شوند. در نهایت، پژوهشگر برمبنای یافته‌های حاصل از داده‌های کیفی سعی می‌کند داده‌های کمی را گردآوری کند تا تعمیم‌پذیری یافته را میسر کند (آصفی، ۲۰۱۷، ۲۵۱).

مشارکت کنندگان در بخش کیفی، شامل مدیران ستادی حوزه معاونت ورزش دانشگاه آزاد اسلامی، مدیران و مسئولان تربیت بدنی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی، اعضای هیئت‌علمی متخصص تربیت بدنی و رشته‌های مرتبط با موضوع تحقیق نظیر علوم اجتماعی، علوم تربیتی و مهندسی ورزش بودند و نمونه‌گیری به روش غیرتصادفی هدفمند انجام شد. لذا ابتدا لیستی از خبرگان در زمینه فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه شامل اساتید و مدیران اجرایی مرتبط با موضوع تحقیق تهیه و سپس به صورت متوالی و به ترتیب لیست با آنها مصاحبه عمیق تا رسیدن به اشباع نظری انجام شد. با توجه به این که بعد از انجام ۱۷ مصاحبه، اطلاعات دریافتی در مصاحبه‌ها تکراری بودند و داده‌های جدید با داده‌هایی که قبلاً جمع آوری شده، تفاوتی نداشت اشباع حاصل شد. اما برای اطمینان تا مصاحبه بیستم و دوم ادامه یافت و در نهایت با ۲۲ نفر از خبرگان ذیربط به شرح جدول ۱، مصاحبه نیمه‌ساختار یافته تا حد رسیدن به اشباع نظری انجام گرفت.

---

1. Mixed Method

جدول ۱- توصیف مصاحبه شونده‌گان در بخش کیفی پژوهش

درصد	فراوانی	مدرک و رشته تحصیلی	سمت
۳۶/۳	۸	دکتری-مدیریت ورزشی	عضو هیئت علمی دانشگاه
۹/۱	۲	دکتری-فیزیولوژی ورزشی	
۴/۵	۱	دکتری-رفتار حرکتی	
۴/۵	۱	دکتری-مدیریت رسانه و ارتباطات	
۴/۵	۱	دکتری-علوم اجتماعی	
۴/۵	۱	دکتری-علوم تربیتی	
۴/۵	۱	دکتری-مدیریت ورزشی	مدیر ستادی حوزه معاونت ورزش دانشگاه
۹/۱	۱	کارشناسی ارشد-مدیریت ورزشی	
۴/۵	۱	کارشناسی ارشد-تربیت بدنی و علوم	
۹/۱	۲	دکتری-مدیریت ورزشی	مدیر یا مسئول تربیت بدنی دانشگاه
۴/۵	۱	کارشناسی ارشد-مدیریت ورزشی	
۴/۵	۱	کارشناسی ارشد-مهندسی ورزشی	
۱۰۰	۲۲	مجموع	

جامعه آماری در بخش کمی، شامل مدیران و مسئولان تربیت بدنی واحدهای جامع، بسیار بزرگ و بزرگ دانشگاه آزاد اسلامی سراسر کشور به تعداد ۳۸۱ نفر بودند. بر اساس شرط حجم نمونه قابل-کفایت جهت تحلیل عاملی، حجم نمونه ۲۰۰ نفر تعیین شد. با وجود آن که در مورد حجم نمونه لازم برای تحلیل عاملی و مدل سازی ساختاری، توافق کلی وجود ندارد اما به زعم بسیاری از پژوهشگران، حداقل حجم نمونه لازم ۲۰۰ است (هو^۱، ۲۰۰۸). کلاین^۲ (۲۰۱۰) نیز معتقد است در تحلیل عاملی اکتشافی برای هر متغیر ۱۰ یا ۲۰ نمونه لازم است، اما حداقل حجم نمونه ۲۰۰ قابل دفاع است. جهت جلوگیری از ریزش آزمودنی‌ها ۲۳۰ پرسش نامه توزیع و در نهایت، ۲۰۱ پرسش نامه برگشت داده شد. نمونه گیری به صورت طبقه‌ای تصادفی متناسب با حجم جامعه انجام گرفت. توصیف نمونه‌های مورد مطالعه در بخش کمی پژوهش، در جدول ۲ آمده است:

1. Hoe
2. Kline

جدول ۲- توصیف نمونه‌های مورد مطالعه در بخش کمی پژوهش

متغیر	شاخص	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۱۶۵	۸۲/۱
	زن	۳۶	۱۷/۹
مدرک تحصیلی	دکتری	۹۲	۴۵/۸
	فوق لیسانس	۸۴	۴۱/۸
	لیسانس	۲۵	۱۲/۴
رشته تحصیلی	تربیت بدنی	۱۷۳	۸۶/۱
	غیر تربیت بدنی	۲۸	۱۳/۹
سمت	هیئت علمی و مسئول	۹۵	۴۷/۳
	مدیر یا مسئول	۶۳	۳۱/۴
	کارشناس	۴۳	۲۱/۴
سابقه اجرایی	۱۶ سال و بیشتر	۹۰	۴۴/۸
	۱۱ تا ۱۵ سال	۲۷	۱۳/۴
	۶ تا ۱۰ سال	۵۷	۲۸/۴
	کمتر از ۵ سال	۲۷	۱۳/۴
درجه واحد دانشگاهی	جامع	۴۳	۲۱/۴
	بسیار بزرگ	۱۰۱	۵۰/۲
	بزرگ	۵۷	۲۸/۴
مجموع		۲۰۱	

در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات ابتدا از روش مطالعات کتابخانه‌ای استفاده شد. در این مرحله محقق جهت شناسایی شاخص‌ها و عوامل تأثیرگذار در فعالیت‌های ورزشی تفریحی به بررسی اطلاعات موجود در اسناد، کتب، مقالات، مجلات، پایگاه‌های اینترنتی و نشریات مختلف مرتبط با فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشجویان پرداخت. در مرحله بعد برای تکمیل اطلاعات و شناسایی متغیرها، مصاحبه نیمه ساختاریافته و عمیق با خبرگان انجام شد و سپس پرسش‌نامه ابتدایی تدوین گردید. جهت تحلیل نظرات کارشناسان، غربالگری متغیرهای پژوهش و بررسی روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه در بخش کیفی، از تکنیک دلفی سه مرحله‌ای استفاده شد. بدین ترتیب که ابتدا تیمی متشکل از اساتید راهنما، مشاور و پژوهشگر تشکیل و این تیم پرسش‌نامه اول را بر اساس اطلاعات حاصل از مراحل قبل، برای نظرخواهی از گروه دلفی تنظیم نمود. همچنین تیم مذکور، اعضای گروه دلفی (شامل ۱۶ نفر از متخصصان رشته مدیریت ورزش) را تعیین نمود. سپس طی سه مرحله از گروه دلفی نظرخواهی و در نهایت پرسش‌نامه‌ای با تعداد ۲۴ سؤال در پنج مؤلفه برنامه‌ریزی و نظارت (۶ سؤال)، سازماندهی (۶ سؤال)، منابع مالی (۳ سؤال)، امکانات و زیرساخت ورزشی (۵ سؤال) و فناوری و

رسانه (۴ سؤال)، با امتیازبندی بر اساس طیف لیکرت و با ارزش عددی ۱ تا ۵ برای پاسخ هر سؤال، تهیه شد. همچنین روایی سازه از طریق تحلیل عاملی تأییدی مورد تأیید قرار گرفت. به منظور بررسی قابلیت اعتماد یا پایایی پرسشنامه، از آزمون ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید که ضریب آلفای کل پرسشنامه ۰/۸۹ به دست آمد و پایایی ابزار تأیید شد. این پرسشنامه به عنوان ابزار جمع‌آوری داده‌ها در بخش کمی مطالعه، مورد استفاده قرار گرفت. جهت تجزیه و تحلیل کمی داده‌ها از روش‌های آماری تحلیل عاملی اکتشافی، تحلیل عاملی تأییدی و آزمون نیکویی برازش، در نرم افزارهای آماری «اس.پی.اس.اس^۱» و «لیزرل^۲» استفاده شد.

نتایج

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابتدا از آزمون تحلیل عاملی اکتشافی استفاده گردید. پیش از انجام آزمون تحلیل عاملی اکتشافی، آزمون شاخص کفایت نمونه‌گیری کایزر، مایر و اولکین^۳ (KMO) و آزمون بارتلت^۴ انجام شد. با توجه به این که مقدار آزمون کایزر، مایر و اولکین، ۰/۸۴ به دست آمد لذا قضاوت در مورد آن در حد خوب گزارش شد و نشان داد که حجم نمونه برای انجام تحلیل عاملی مناسب است. همچنین با توجه به مقدار مجذور کای و سطح معناداری آزمون کرویت بارتلت ($P < 0/01$) و $X^2 = 1988/355$ ، می‌توان نتیجه گرفت که بین سؤال‌ها همبستگی وجود دارد. از این رو ادامه و استفاده از سایر مراحل تحلیل عاملی جایز است.

جدول "برآورد اولیه میزان اشتراک" هر متغیر نشانگر آن بود که مقادیر تمامی آنها برابر با یک است. "واریانس عامل مشترک"، نشان‌دهنده همبستگی با عامل است. در منابع مختلف ملاک پذیرش همبستگی مشترک سئوال‌ات برابر با ۰/۳ و ۰/۵ گزارش شده است. در تحقیق حاضر ملاک پذیرش بر مبنای ۰/۵۰ تعیین گردید. بنابراین چهار سؤال (۸ و ۱۷ و ۱۹ و ۲۲) به علت پایین بودن واریانس عامل مشترک از ۰/۵۰، از تحلیل کنار گذاشته شدند.

نتایج تحلیل عاملی ارائه شده در جدول ۳، نشان می‌دهد که بارعاملی تمامی سؤال‌ها (گویه‌ها) در حد قابل قبول است.

-
1. SPSS
  2. LISREL
  3. Kaiser-Meyer-Oklin Measure of Sampling Adequacy
  4. Bartlett's Test of Sphericity

جدول ۳- نتایج تحلیل مؤلفه های اصلی همراه با چرخش واریماکس در مورد بار عاملی سؤالها (گویهها)

شماره سؤال	سؤالها (گویهها)	برنامه	سازماندهی	منابع	امکانات و فناوری و
1	وجود آیین نامه و	۰/۶۲۶			
2	نیازسنجی و نظرسنجی	۰/۵۰۸			
3	کیفیت برنامه ها و رویدادهای	۰/۵۰۱			
4	برگزاری مسابقه، جشنواره،	۰/۷۱۷			
5	برگزاری کلاس های آموزشی	۰/۷۱۴			
6	اختصاص ساعات مناسب	۰/۶۴۳			
7	وجود ساختار مناسب ورزش	۰/۸۱۷			
9	وجود مربیان متخصص و	۰/۸۰۱			
10	وجود مشاوران مرتبط؛ مانند:	۰/۸۲۶			
11	وجود تشکل و انجمن	۰/۵۵۲			
12	وجود نیروهای داوطلب در	۰/۵۵۲			
13	اختصاص بودجه مناسب به	۰/۶۸۶			
14	سرمایه گذاری بخش	۰/۷۷۳			
15	بازاریابی و درآمدزایی برای	۰/۶۵۹			
16	وجود فضاها و اماکن ورزشی	۰/۵۳۰			
18	امنیت محیط ورزشی	۰/۸۲۶			
20	بیمه بودن فضاها و اماکن	۰/۸۳۴			
21	اطلاع رسانی و تبلیغات	۰/۵۶۰			
23	استفاده از شبکه های	۰/۵۹۰			
24	استفاده از نرم افزارهای	۰/۷۳۲			
	وارینانس کل	۴/۲۵۳	۳/۰۱۸	۲/۷۵۶	۲/۲۱۹
	درصد وارینانس	۱۷/۱۲۵	۱۵/۰۹۰	۱۳/۷۸۱	۱۱/۹۵
	درصد وارینانس تجمعی			۶۶/۳۲۸	

با توجه به داده های جدول ۴، تمامی رابطه های شاخص ها با عامل های مؤثر بر افزایش مشارکت دانشجویان در فعالیت های ورزشی تفریحی دانشگاه آزاد اسلامی معنادار است.

جدول ۴- روابط بین شاخص‌ها و عامل‌های مؤثر بر افزایش مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی
تفریحی دانشگاه

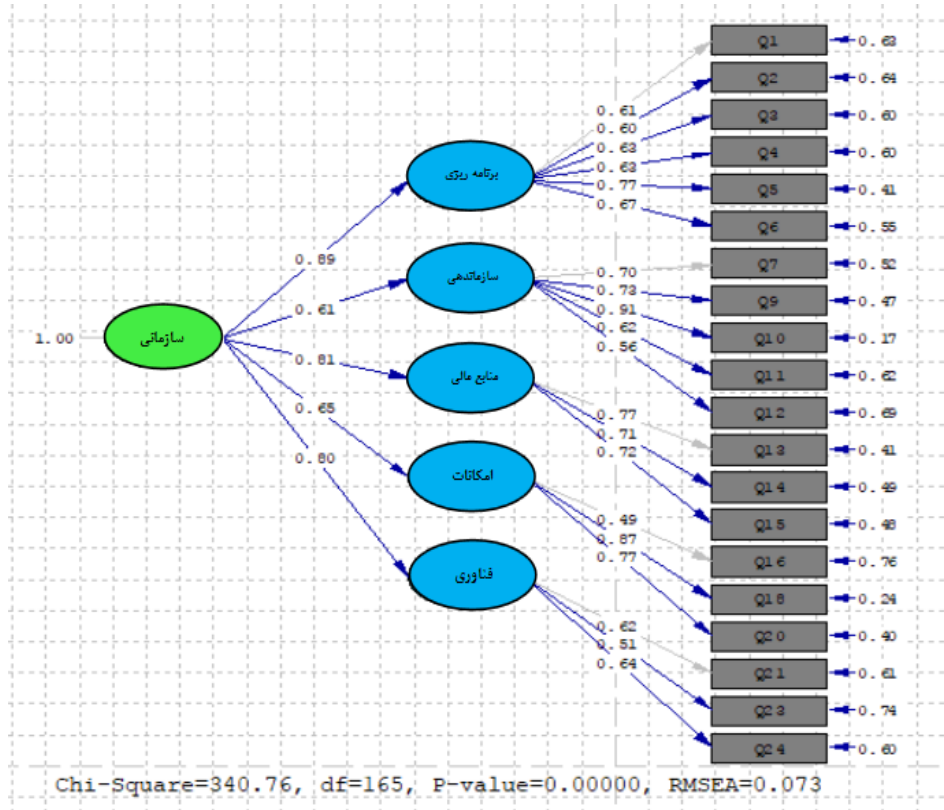
ردیف	شاخص‌ها	عامل‌ها	میزان	ضریب	مقدار تی	نتیجه
1	سئوال 1	برنامه ریزی	۰/۵۲	۰/۳۷	۹/۰۴	تأیید
2	سئوال 2		۰/۴۹	۰/۴۶	۶/۸۶	تأیید
3	سئوال 3		۰/۴۱	۰/۴۰	۷/۲۱	تأیید
4	سئوال 4		۰/۴۶	۰/۴۱	۶/۶۷	تأیید
5	سئوال 5		۰/۵۷	۰/۵۹	۸/۲۴	تأیید
6	سئوال 6		۰/۴۷	۰/۴۵	۰/۵۲	تأیید
7	سئوال 7	سازماندهی	۰/۴۱	۰/۴۸	۸/۷۴	تأیید
8	سئوال 9		۰/۴۵	۰/۵۳	۹/۳۹	تأیید
9	سئوال 10		۰/۵۷	۰/۸۳	۱۰/۹۷	تأیید
10	سئوال 11		۰/۴۵	۰/۴۸	۸/۰۶	تأیید
11	سئوال 12		۰/۵۱	۰/۴۱	۷/۳۱	تأیید
12	سئوال 13		۰/۶۹	۰/۵۹	۶/۷۱	تأیید
13	سئوال 14	منابع مالی	۰/۵۳	۰/۵۱	۹/۰۶	تأیید
14	سئوال 15		۰/۵۹	۰/۵۲	۹/۱۵	تأیید
15	سئوال 16		۰/۴۳	۰/۴۲	۷/۵۴	تأیید
16	سئوال 18	امکانات و زیر ساخت	۰/۹۵	۰/۷۶	۶/۴۷	تأیید
17	سئوال 20		۰/۸۳	۰/۶۰	۶/۴۵	تأیید
18	سئوال 21	فناوری و رسانه	۰/۴۶	۰/۴۹	۷/۵۲	تأیید
19	سئوال 23		۰/۴۹	۰/۴۶	۵/۳۴	تأیید
20	سئوال 24		۰/۵۰	۰/۴۰	۶/۱۷	تأیید

بر اساس داده‌های جدول ۵، رابطه تمامی مؤلفه‌ها با بعد سازمانی معنادار است.

جدول ۵- روابط مؤلفه‌ها با بعد سازمانی

ردیف	مؤلفه‌ها با بعد سازمانی	میزان	ضریب	مقدار	نتیجه
۱	برنامه ریزی (F1) با بعد سازمانی	۰/۸۹	۰/۷۹	۸/۰۱	تأیید
۲	سازماندهی (F2) با بعد سازمانی	۰/۶۱	۰/۳۷	۶/۸۸	تأیید
۳	منابع مالی (F3) با بعد سازمانی	۰/۸۱	۰/۶۵	۹/۱۱	تأیید
۴	امکانات و زیر ساخت (F4) با بعد سازمانی	۰/۶۵	۰/۴۲	۵/۴۹	تأیید
۵	فناوری و رسانه (F5) با بعد سازمانی	۰/۸۰	۰/۶۴	۶/۹۹	تأیید

ملاک معناداری $\pm 1/96$ می باشد.

شکل ۱- تحلیل عاملی تأییدی؛ مدل اندازه گیری عوامل سازمانی در حالت استاندارد

آزمون نیکویی برازش

در آزمون نیکویی برازش، تناسب مجموعه داده‌ها بررسی می‌شود که با توجه به نتایج جدول ۶، در مجموع شاخص‌های آزمون خوبی برازش، تناسب مدل را تأیید کردند. بنابراین مدل عوامل سازمانی از لحاظ شاخص‌های برازش، مناسب است.

جدول ۶- نتایج آزمون خوبی برازش "تناسب مجموعه داده‌های مدل"

شاخص‌های	اختصار شاخص	ملاک	مقدار بدست	نتیجه
مقتصد	X/df	زیر ۳	۲/۰۷	تأیید
	RMSEA	زیر ۰/۰۸	۰/۷۳	تأیید
	PNFI	بالای ۰/۹۰	۰/۷۳	عدم تأیید
	PGFI	بالای ۰/۹۰	۰/۶۰	عدم تأیید
تطبیقی (نسبی)	NFI	بالای ۰/۹۰	۰/۹۴	تأیید
	NNFI	بالای ۰/۹۰	۰/۹۶	تأیید
	CFI	بالای ۰/۹۰	۰/۹۸	تأیید
	IFI	بالای ۰/۹۰	۰/۹۸	تأیید
	RFI	بالای ۰/۹۰	۰/۹۲	تأیید
مطلق	GFI	بالای ۰/۹۰	۰/۷۶	عدم تأیید
	AGFI	بالای ۰/۹۰	۰/۷۰	عدم تأیید

با ملاحظه جدول ۷ مشخص می‌شود که پایایی پرسش‌نامه نیز در حد قابل قبول است.

جدول ۷- پایایی پرسش‌نامه

ردیف	متغیرها	آلفای کرونباخ	وضعیت پایایی
۱	برنامه ریزی	۰/۸۱	قابل قبول
۲	سازماندهی	۰/۸۰	قابل قبول
۳	منابع مالی	۰/۷۸	قابل قبول
۴	امکانات و زیر ساخت	۰/۷۴	قابل قبول
۵	فناوری و رسانه	۰/۷۰	قابل قبول
۶	کل پرسش‌نامه	۰/۸۹	قابل قبول

نتایج جدول ۸ نشان دهنده آن است که اختلاف معناداری بین میانگین رتبه‌های عوامل سازمانی ($X^2=21/47, P<0/01$) وجود دارد. بالاترین میانگین رتبه مربوط به مؤلفه سازماندهی (۳/۳۹) و پایین‌ترین رتبه مربوط به مؤلفه برنامه ریزی (۲/۷۵) است.

جدول ۸- نتایج آزمون فریدمن در خصوص الویت بندی مؤلفه‌ها

ردیف	مؤلفه‌های سازمانی	میانگین رتبه	تعداد	خی -	درجه	سطح
۱	سازماندهی	۳/۳۹	۲۰۱	۲۱/۴۷	۴	۰/۰۰۱
۲	امکانات و زیر ساخت	۳/۰۶				
۳	منابع مالی	۲/۹۹				
۴	فناوری و رسانه	۲/۸۲				
۵	برنامه ریزی	۲/۷۵				

بحث و نتیجه‌گیری

عوامل سازمانی همه عناصر، عوامل و شرایط فیزیکی سازمان هستند که با نظم، قاعده و ترتیب خاصی بهم پیوسته و چارچوب، قالب، پوسته، بدنه و یا هیكل فیزیکی و مادی سازمان را می‌سازند (میرزایی اهرنجانی و امیری، ۲۰۰۳، ۳۱۵).

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد، عوامل سازمانی بر افزایش مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه آزاد اسلامی اثرگذار است. این یافته با نتایج اکثر پژوهشگران از جمله ابوالماجد و همکاران (۲۰۱۸)، حسینی و همکاران (۲۰۱۷)، تام و همکاران (۲۰۱۵)، جوشوا^۱ و همکاران (۲۰۱۵)، منافی و همکاران (۲۰۱۶) و مهدی زاده و اندام (۲۰۱۵) همخوانی دارد. زیرا در تمامی این تحقیقات، عوامل سازمانی از جمله عوامل تأثیرگذار بر افزایش مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه‌ها بوده است. برخی از تحقیقات نیز مانند حفظ‌اللسان (۲۰۱۷) و آصفی (۲۰۱۷) عوامل سازمانی را مهم‌ترین عامل در این زمینه گزارش نمودند. بنابراین می‌توان اظهار داشت که مدیران ستادی و برنامه‌ریزان ورزش دانشگاه به ویژه در بخش همگانی و تفریحی می‌بایست در تدوین راهبردها و سیاست‌های توسعه فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه آزاد اسلامی علاوه بر عوامل رفتاری، محیطی و ... عوامل سازمانی را نیز مدنظر قرار دهند.

همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که عوامل سازمانی مؤثر بر افزایش مشارکت دانشجویان در ورزش‌های تفریحی دانشگاه به ترتیب اولویت شامل پنج مؤلفه سازماندهی، امکانات و زیرساخت، منابع مالی، فناوری و رسانه و برنامه‌ریزی هستند. در این راستا مطالعه ابوالماجد و همکاران (۲۰۱۸) نشان داد که وجود امکانات و تجهیزات ورزشی، مربیان واجد شرایط و دسترسی به امکانات ورزشی، به طور قابل ملاحظه‌ای بر مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه مؤثر است. همچنین یافته‌های تحقیقات حسینی و همکاران (۲۰۱۷) و عزیزی و همکاران (۲۰۱۵)، عوامل مدیریتی، منابع مالی و زیرساخت و اماکن ورزشی، آصفی (۲۰۱۷)، مؤلفه‌های سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، مالی، قانونی، اطلاعاتی، انسانی و زیرساختی و حفظ‌اللسان (۲۰۱۷) مؤلفه‌های تجهیزات ورزشی، مدیریت و برنامه‌ریزی، منابع مالی، امکانات و زیرساخت، منابع انسانی، نهادها و تشکیلات و فناوری و اطلاعات را در توسعه ورزش همگانی و تفریحی دانشگاه‌ها و جلب مشارکت دانشجویان اثرگذار گزارش کردند که با برخی از عوامل شناسایی شده در پژوهش حاضر همخوانی دارد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود تفاوت‌ها در شناسایی عوامل و تا حدودی اولویت‌بندی آنها است که از دلایل آن می‌توان به جامعه آماری متفاوت (در بخش کیفی و کمی) و همچنین تمرکز محققان مذکور بر جنبه‌های خاصی از عوامل سازمانی با توجه به اهداف پژوهش آنها اشاره کرد. در پژوهش حاضر، تلاش بر آن بود که همه

1. Joshua

مؤلفه‌های تأثیرگذار در این زمینه مورد بررسی قرار گیرد. بنابراین توصیه می‌شود که در سیاست‌گذاری ورزش‌های تفریحی دانشگاه، به همه مؤلفه‌های آن توجه شود تا از این طریق، زمینه‌های مشارکت هر چه بیشتر دانشجویان در آنها فراهم گردد.

نتایج نشان داد که مهم‌ترین مؤلفه عوامل سازمانی، سازماندهی است. وجود ساختار مناسب ورزش دانشگاه، وجود مربیان متخصص و باتجربه، وجود مشاوران مرتبط مانند پزشکی- ورزشی، روان‌شناسی، علم تمرین، وجود تشکل و انجمن فعالیت‌های ورزشی تفریحی و وجود نیروهای داوطلب در فعالیت‌های ورزشی تفریحی از عوامل این مؤلفه در تحقیق حاضر بودند. نتایج یافته‌های مطالعه ابوالماجد و همکاران (۲۰۱۸)، اولانپکون و ایساک (۲۰۱۷)، منافی و همکاران (۲۰۱۶) و سوادی (۲۰۱۵) نیز تشکیلات و منابع انسانی نظیر صلاحیت مدیریت و پرسنل ورزش، مربیان واجد شرایط، تشکل‌های ورزش دانشجویی و نیروی انسانی متخصص را مهم‌ترین عامل در مشارکت دانش‌جویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه گزارش کردند که با یافته‌های تحقیق حاضر هم‌راستا است. اما از نظر اولویت- بندی، نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های برخی از مطالعات مانند آصفی (۲۰۱۷)، حفظ‌اللسان (۲۰۱۷)، تام و همکاران (۲۰۱۵) و الانصاری^۱ و همکاران (۲۰۱۵) هم‌سو نیست. هر چند در پژوهش‌های ذکر شده مؤلفه سازماندهی جزو عوامل سازمانی مهم و مؤثر بر مشارکت در ورزش‌های تفریحی بوده است اما اولویت اول آنها نیست. شاید دلیل مغایرت این باشد که تحقیقات مذکور در دانشگاه‌های دولتی یا کشورهای دیگر انجام شده است و ساختار و تشکیلات بخش ورزش تفریحی این دانشگاه‌ها با دانشگاه آزاد متفاوت است. ساختار ورزش دانشگاه آزاد، در سال‌های اخیر به طور مداوم در بخش ستاد و واحدهای دانشگاهی دچار تغییر شده است. به طوری که در ستاد از معاونت به اداره کل و در واحدهای دانشگاهی از اداره به کارشناسی تنزل یافته است و به تبع آن تعداد پست‌های سازمانی ذیربط نیز کاهش داشته است. بدیهی است این تغییرات، می‌تواند بر کمیت و کیفیت برنامه‌ها به ویژه در بخش ورزش همگانی و تفریحی تأثیر منفی داشته باشد. همچنین در زمینه استفاده از پتانسیل خوب تشکل‌ها و انجمن‌های ورزشی دانشجویی دستورالعمل مناسب و شفاف وجود ندارد، ضمن آن‌که جذب و به- کارگیری نیروی انسانی متخصص و باتجربه به دلیل پایین بودن میزان حق‌الزحمه و روند طولانی مدت انعقاد قرارداد، با مشکل مواجه است که در دانشگاه‌های دولتی علاوه بر ثبات تشکیلات و ساختار، موانع و مشکلات مذکور به مراتب کمتر است. لذا به نظر می‌رسد باید مجدداً تشکیلات و ساختار ورزش دانشگاه آزاد مورد بازنگری و اصلاح قرار گیرد. همچنین از آنجایی که منابع انسانی متخصص و کارآمد مهم‌ترین سرمایه هر سازمان محسوب می‌شود می‌بایست زمینه جذب و استفاده از مربیان

---

1. Al-Ansari

متخصص و باتجربه و مشاوران ورزشی تسهیل شود و با ایجاد تمهیدات مناسب، شرایط راه‌اندازی تشکلهای و انجمن‌های ورزشی دانشجویی و استفاده از نیروهای داوطلب فراهم گردد.

اولویت بعدی، امکانات و زیرساخت بود. وجود فضاها و اماکن ورزشی مناسب، استاندارد و ایمن، امنیت محیط ورزشی دانشگاه و بیمه بودن فضاها و اماکن ورزشی از یافته‌های این مطالعه هستند. ابوالماجد و همکاران (۲۰۱۸) در تحقیق خود نشان داد که وجود امکانات و تجهیزات و دسترسی به این امکانات به طور قابل ملاحظه‌ای بر مشارکت دانش‌جویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه مؤثر است. اولانپکون و ایساک (۲۰۱۷) نشان داد که دانشگاه‌ها باید برای ایجاد انگیزه در ورزشکاران جهت مشارکت در ورزش‌های تفریحی دانشگاه از تجهیزات ورزشی با کیفیت و با دوام استفاده نمایند. حسینی و همکاران (۲۰۱۷) و منافی (۲۰۱۶) در مطالعه خود گزارش کردند که پس از عامل مدیریتی، مهم‌ترین عامل اثرگذار بر مشارکت دانشجویان در فعالیت بدنی، امکانات و تجهیزات است. ویسیا^۱ و همکاران (۲۰۱۵) دسترسی به فضاها و اماکن ورزشی را جزو مهم‌ترین انگیزه‌های شرکت‌جویان به ویژه دانشجویان در ورزش همگانی و تفریحی گزارش نمودند. عزیزی و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیق خود به این نتیجه رسید که در دانشگاه‌های منتخب جهان، اختصاص فضا و امکانات ورزشی به دانشجویان از اولویت‌های برنامه‌های ورزش دانشگاه است که با یافته‌های این تحقیق هم‌راستا است. اما نتایج اولویت بندی این مؤلفه در پژوهش حاضر با نتایج تحقیق آصفی (۲۰۱۷) همسو نیست. از دلایل اختلاف می‌توان به تفاوت در جامعه آماری آنها اشاره کرد. تحقیق مذکور در دانشگاه دولتی انجام شده است و در دانشگاه‌های دولتی از بودجه دولتی جهت ساخت و خرید وسایل و امکانات ورزشی استفاده می‌شود و ردیف بودجه‌ای خاصی برای این منظور پیش‌بینی شده است اما در دانشگاه آزاد، امور عمرانی از طریق درآمدهای اختصاصی که عمدتاً شهریه دانشجویان است تأمین می‌گردد. با توجه به اولویت ساخت کلاس‌های آموزشی، بیشتر منابع مالی صرف ساخت ساختمان‌های آموزشی می‌شود. بنابراین با توجه به نتایج می‌توان اظهار داشت که دانشگاه آزاد اسلامی با داشتن فضاهای بسیار مناسب به ویژه در شهرستان‌ها، می‌تواند در ایجاد و تمهید امکانات و زیرساخت‌های ورزشی، مانند ساخت فضاهای ورزشی روباز و سرپوشیده، پیست دوچرخه‌سواری، استخر و ایجاد مسیر پیاده‌روی و تجهیز آنها به وسایل و امکانات ورزشی مناسب به ویژه برای بانوان و توجه به در دسترس بودن این فضاها، زمینه مشارکت هر چه بیشتر دانشجویان در ورزش همگانی و تفریحی را فراهم کند.

مؤلفه بعدی، منابع مالی بود. در این مطالعه اختصاص بودجه مناسب به فعالیت‌های ورزشی تفریحی و تحقق آن، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در فعالیت‌های ورزشی تفریحی و بازاریابی و درآمدزایی برای فعالیت‌های ورزشی تفریحی از عوامل آن تعیین شدند. نتایج پژوهش اولانپکون و ایساک (۲۰۱۷) نشان

داد که دانشگاه‌ها باید بخشی از هزینه‌های ورزشی دانشجویان را از منابع مالی ورزشی، نیکوکاران، آژانس‌های داوطلبانه و جذب اسپانسر تأمین نمایند. عزیزی و همکاران (۲۰۱۵) اختصاص دادن بودجه‌های کلان را اولویت مهم ورزش‌های تفریحی در دانشگاه‌های منتخب اروپایی گزارش کرد و حفظ-اللسان (۲۰۱۷)، حسینی و همکاران (۲۰۱۷)، صفاری (۲۰۱۴) و تام و همکاران (۲۰۱۵) نشان دادند که منابع مالی جزو اولویت‌های مهم عوامل سازمانی در مشارکت دانشجویان در ورزش همگانی است که با نتایج این پژوهش همخوانی دارد. اما برخی از تحقیقات نظیر تیبوت^۱ و همکاران (۲۰۱۷)، سوادی (۲۰۱۵) و عزیزی و همکاران (۲۰۱۵) منابع مالی را مهم‌ترین عامل سازمانی اثرگذار بر توسعه ورزش‌های همگانی و تفریحی نشان دادند که با نتایج این پژوهش همسو نیست. شاید علت تفاوت‌ها در جامعه آماری، مکان و زمان انجام این مطالعات باشد. در حال حاضر منابع مالی بخش ورزش‌های همگانی و تفریحی دانشگاه آزاد از محل درآمدهای دانشگاه (شهریه دانشجویی) تأمین می‌شود که متأسفانه در سال‌های اخیر به دلیل کاهش تعداد دانشجو در واحدهای دانشگاهی به ویژه در شهرستان-ها، منابع درآمدی دانشگاه کاهش چشمگیری داشته و به تبع آن بودجه تخصیصی به بخش ورزش دانشگاه نیز کاهش یافته است. از طرفی بخش خصوصی نیز همانند گذشته تمایل و رغبتی برای سرمایه‌گذاری در بخش ورزش همگانی و فعالیت‌های ورزشی تفریحی ندارد. هر چند در ورزش‌های همگانی و تفریحی تأکید بر پایین بودن هزینه و استفاده بیشتر از فضاهای طبیعی و تجهیزات ارزان قیمت است اما با توجه به شرایط اقتصادی موجود، این‌گونه موارد نیز نیازمند تخصیص بودجه مناسب است. بنابراین با توجه به گستردگی فعالیت‌های ورزش تفریحی و تعداد زیاد مخاطبان آن به نظر می‌رسد که مسئولان تربیت بدنی در سازمان مرکزی دانشگاه می‌بایست ضمن مذاکره با مسئولین مالی و تبیین اهمیت موضوع و جلب نظر آنها، بودجه بیشتری را به این بخش اختصاص دهند. همچنین با اتخاذ تدابیر و راهکارهای مناسب، شرایط سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در ورزش دانشگاه را تسهیل نمایند.

چهارمین مؤلفه از نظر اولویت در سطح سازمانی، فناوری و رسانه بود. فناوری و رسانه در این مطالعه شامل اطلاع‌رسانی و تبلیغات مناسب جهت جلب مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی جهت ترویج فعالیت‌های ورزشی تفریحی، استفاده از نرم‌افزارهای ورزشی جهت جلب مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی هستند. کریمی (۲۰۱۸)، آصفی (۲۰۱۷)، منافی و همکاران (۲۰۱۶) و عراقی و کاشف (۲۰۱۵) در پژوهش‌های خود به نقش مؤلفه فناوری و رسانه در توسعه فعالیت‌های ورزش تفریحی و همگانی دست یافتند. سارانی و همکاران (۲۰۱۸) شیوه‌های مناسب استفاده از رسانه و تبلیغات را در این زمینه تأثیرگذار می‌دانند. تام و همکاران

---

1. Thibaut

(۲۰۱۵) نشان دادند که هر دو مورد فعالیت بدنی و بی تحرکی دانشجویان تحت تأثیر عوامل سازمانی مانند رسانه و تبلیغات است که با نتایج این پژوهش همخوانی دارد. اما با نتایج پژوهش حفظ‌اللسان (۲۰۱۷) که نشان داد فناوری در اولویت آخر عوامل سازمانی مؤثر بر مشارکت ورزش همگانی قرار دارد، هم‌راستا نیست. از دلایل آن می‌توان به تفاوت دیدگاه مسئولان و سیاست‌های دانشگاه‌های دولتی با آزاد در این زمینه اشاره کرد. در دانشگاه آزاد اسلامی جهت جذب هر چه بیشتر دانشجوی، عمدتاً تبلیغات ورزشی در واحدهای دانشگاهی و فضای رسانه‌ای خارج از دانشگاه در زمینه ورزش قهرمانی است. به عنوان نمونه می‌توان به جذب و ادامه تحصیل رایگان دانشجویان عضو تیم‌های ملی در دانشگاه آزاد، عضویت در تیم‌های حرفه‌ای دانشگاه با تسهیلات مناسب و تخفیف شهریه به دانشجویان برتر مسابقات ورزشی دانشجویان در سطح استان و کشور اشاره کرد. ضمن آن که جاذبه‌های ورزش قهرمانی موجب شده است که تبلیغات در زمینه ورزش‌های همگانی و تفریحی نسبت به قهرمانی کم‌رنگ باشد. بنابراین می‌بایست اطلاع‌رسانی و تبلیغات ورزش همگانی و تفریحی نیز همانند ورزش قهرمانی در دستور کار قرار گیرد. تولید برنامه‌های آموزشی و رسانه‌ای مانند تهیه فیلم‌های آموزشی کوتاه و کلیپ‌های صوتی و ویدئویی و قرار دادن فایل قابل دانلود در فضای اینترنت، توزیع بروشور، استفاده از پوستره‌های ورزش همگانی و تفریحی، تابلوهای تبلیغاتی الکترونیک، انجام تبلیغات مناسب در محافل و معابر پر تردد دانشگاه، از جمله راهکارهای افزایش انگیزه جهت مشارکت دانشجویان در ورزش همگانی و تفریحی دانشگاه است.

یافته‌ها نشان داد که آخرین مؤلفه سازمانی، برنامه‌ریزی است. وجود آیین‌نامه و دستورالعمل‌های مدون (مالی، ساختاری و ...) در زمینه فعالیت‌های ورزشی تفریحی، نیازسنجی و نظرسنجی (مشارکت دانشجویان) درباره فعالیت‌های ورزشی تفریحی، کیفیت برنامه‌ها و رویدادهای ورزشی تفریحی، برگزاری مسابقه، جشنواره، المپیاد درون دانشگاهی و اردو در زمینه ورزش تفریحی، برگزاری کلاس-های آموزشی در زمینه فعالیت‌های ورزشی تفریحی، اختصاص ساعات مناسب جهت انجام فعالیت‌های ورزشی تفریحی از یافته‌های این مطالعه هستند یافته‌های تحقیقات سارانی و همکاران (۲۰۱۸) و حسینی و همکاران (۲۰۱۷) نشان داد که برنامه‌ریزی عامل مهمی در توسعه فعالیت‌های ورزش تفریحی و همگانی است که با یافته‌های پژوهش حاضر همخوانی دارد. اما یافته‌های پژوهش آصفی و اسدی دستجردی (۲۰۱۷)، عزیزی و همکاران (۲۰۱۵) و الانصاری و همکاران (۲۰۱۵) برنامه‌ریزی را مهم‌ترین عامل در توسعه ورزش همگانی در دانشگاه‌ها گزارش کردند که از نظر اولویت بندی مؤلفه-های عوامل سازمانی، با نتایج این پژوهش همسو نیست. به نظر می‌رسد علت تناقض به تفاوت جامعه آماری و مکان انجام تحقیقات مذکور بازگردد. شاید هم به این دلیل باشد که در زمان وجود معاونت ورزش در ساختار دانشگاه آزاد اسلامی، برنامه استراتژیک مناسب و جامعی برای ورزش‌های همگانی

و تفریحی و قهرمانی تدوین گردید که با وجود حذف معاونت ورزش از ساختار، همچنان برنامه مذکور ملاک عمل بسیاری از برنامه‌ها و فعالیت‌های ورزشی دانشگاه است. لذا با وجود چنین برنامه‌ای، در حال حاضر این مؤلفه از دید مسئولان تربیت بدنی واحدها از اولویت‌های مهم عوامل سازمانی محسوب نمی‌شود. از آنجایی که مهم‌ترین عامل در کسب هر موفقیتی، تدوین و مشخص کردن دقیق اهداف و برنامه‌ها است لذا ضرورت دارد که با توجه به شرایط و ساختار موجود ورزش دانشگاه، مجدداً اهداف، راهبردها و برنامه‌های عملیاتی فعالیت‌های ورزشی تفریحی مورد بازنگری و اصلاح قرار گیرد تا زمینه مشارکت دانشجویان در این فعالیت‌ها را بیش از پیش فراهم نماید.

تشکر و قدردانی

این مقاله مستخرج از رساله دکتری نویسنده اول پژوهش است و از تمامی مشارکت‌کنندگان در این پژوهش تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

1. Abou Elmagd, M., Usha, T., Abubakr, H.M. & Dhirendra, T. (2018). Barriers of sports participation in higher education in the UAE. *Journal physical therapy sports medicine*, 2(2): 40-45.
2. AlAnsari, A., AlHarbi, F., AbdelAziz, W., AbdelSalam, M., ElTantawi, M. & ElRefae, I. (2015). Factors affecting student participation in extra-curricular activities. *The Saudi Dental Journal*, 28(1): 36-43.
3. Asefi, A., A. (2017). The identifying and Prioritizing Effective Groups in the Institutionalization of Sport for All in Iran. *Research on Educational Sport Journal*, 15: 247 – 270. (Persian)
4. Asefi, A.A. & Asadi Dastgerdi. (2017). Investigating the barriers to the development of public sport in Tehran's public universities and providing practical solutions for its development. *Journal of Sport Management*, 8(6): 844-823. (Persian)
5. Azizi, B., Jalali Farahani, M. & Khabiri M. (2015). Investigating Students' Attitude toward Public Sports in Dormitories of Tehran University. *Journal of Sport Management*, 3(8): 91-75. (Persian)
6. Banar, N., Dastum, S. & Gohar Rostami, H.R. (2018). Designing a Sport Participation Development Model (Case Study of Guilan Province). *Journal of Human Resource Management in Sport*, 2: 234-217. (Persian)
7. Frida, K. S., Mathisen, C., Sami, K., Jorma, T., Torbjørn, T. & Bente, W. (2019). Leisure-time physical activity and participation in organized sports. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 29(8): 1232- 1242.
8. Garn, A. C., Simonton, K., Dasingert, T., & Simonton, A. (2017). Predicting changes in student engagement in university physical education: Application of control-value theory of achievement emotion. *Psychology of Sport and Exercise*, 29:93-102.

9. Hefzollasan, M. (2017). Designing and Explaining the Model of Public Sports Development of Iranian Public Universities [Phd]. University of Urmia. (Persian)
10. Hefzollasan, M. & Yadollahzadeh, R. (2017). Determination of Factors Influencing the Behavioral Level of Sport for All Development. *Journal Sport Management Studies*, 46: 51-68. (Persian)
11. Hoe, S. (2008). Issues and procedures in adopting structural equation modeling technique. *Journal of applied quantitative methods*, 3(1): 76-83.
12. Hosseini, S., Pourkiani, M., Jami, A. & Afroozeh, A. (2017). Determine Affecting Factors on Increasing Students' Physical Activity Participation. *Journal Research on Educational Sport*, 12: 97-114. (Persian)
13. Iraqi, M. & Kashif. M.M. (2015). Challenges facing the development of public sport in Iran and its strategies. *Journal Sport Management*, 6(4): 643-655. (Persian)
14. Javadipour, M., Zareian H. & Parsajoo, A. (2018). Identifying the Areas of Social Participation in Iranian Public Sports: A Qualitative Study. *Journal of Education and Community Health*, 5(3): 20-30. (Persian)
15. Joshua, C., Robert, A., Robert, K. & Shania, S.M. (2015). Factors That Affect the Usage of Fitness and Recreation Centers by Students on College Campuses. *Journal of Physical Education and Sports Management*, 2(20): 100-119.
16. Karimi, A. (2018). Presenting the Model of Impact of Socio-Economic and Cultural Factors on Students' Attitude to Public Sport. *Journal Iranian Social Science Studies*, 54: 31-46. (Persian)
17. Katharina, D., Anna K.F., Katharina, R. & Jennifer H.K. (2018). Students' Motivation for Sport Activity and Participation in University Sports: A Mixed-Methods Study, *Journal of BioMed Research International*, Article ID 9524861, 7 pages.
18. Kline, R. (2010). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. (3rd). New York, THE Guilford Press.
19. Manafi, F., Ramazaninejad, Z., Rostami, HG. & Pourkiani, M. (2016). The Impact of Infrastructure and Management Factors on the Development of Sport Participation in Iranian Public Universities. *Journal Research in Academic Sport*, 9: 65-90. (Persian)
20. Mehdi Zadeh, R. & Andam, R. (2015). Public Sports Development Strategies in Iranian Universities. *Journal Sport Management Studies*, 22: 15-38. (Persian)
21. Mirzaei, A. & Amiri M. (2003). Introducing a three-dimensional model of philosophical intermediate analysis and fundamental infrastructures of management theories. *Journal Management knowledge*, 56: 3-21. (Persian)
22. Olanipekun, J.A. & Akintutire Isaac, O. (2017). Benefits of Participation in Sport to the Youth. *Journal of Sports and Physical Education*, 4(1): 30-34.
23. Parsajoo, A., Javadipour, M. & Zareian, Hossein. (2018). Determining Strategies for Social Participation in Iranian Public Sports. *Contemporary Research in Sport Management*, 16: 13-28. (Persian)
24. Pruna, R., Tribaldos, L.M., & Bahdur, K. (2018). Player talent identification and development in football, *Apunts.Medicina de l'Esport*, 53: 43-46.
25. Rahimi, A.H., Khayamian, Z., Ghahreman Tabrizi, K. & Sharifian, E. (2017). The comparison of Influential Factors on Promoting Sport for All in the Dormitories. *Research on Educational Sport Journal*, 13: 175-192. (Persian)

26. Sabin, I. & Marcel, P. (2014). Study Regarding the Impact of Sport Competitions on Students Socialization. *European Scientific Journal*, 10(26): 41-58.
27. Saffari, m. (2013). *Designing the Nodel of Sport for all in Iran* [PhD]. Iran: Tarbiat Modares University. (Persian)
28. Sarani, H., Aghaei, N., Saffari, M. & Akbari, Y.H. (2018). Factors Influencing Iranian Elderly Participation in Sport Activities from the Experts' Viewpoint: A Qualitative Study. *Health Education and Health Promotion Research Journal*, 6(2): 147-158. (Persian)
29. Sawadi, M. (2015). *Development of Hormozgan Province Public Sports Model and Formulation of its Executive Strategy* [PhD]. University of Guilan. (Persian)
30. Taher Zadeh, J., Nazari, R. & Hemmati, J. (2020). Presenting the Development Paradigmatic Model of Sport for All in Islamic Azad University. *Sport Management Studies*, 12(61): 85-108. (Persian)
31. Talebpour, M., Sahebkar, M.A., Mosalanezhad, M. & Rajabi, M. (2016). Comparison Study to the Factors Affecting on Institutionalization of Sport among Students. *Research on Educational Sport Journal*, 11: 55-70. (Persian)
32. Thibaut, E., Eakins, J. & Scheerder, J. (2017). Time and money expenditure in sports participation: The role of income in consuming the most practiced sports activities in Flanders. *Journal Sport Management Review*, 20(5): 455-467.
33. Tom, D., Benedicte, D., Ilse, D. & Peter C. (2015). Determinants of physical activity and sedentary behaviour in university students: a qualitative study using focus group discussions. *Jornal BMC Public Health*, 15: 28-34.
34. Wissia, I., Heydari, N. & Maleki, F. (2015). Prioritizing the Factors Affecting Ahwazi Citizens' Attitude to Public Sport. *Journal Khuzestan Police Knowledge Quarterly*, 15: 63-76. (Persian)

ارجاع دهی

عبداللهی فر، هادی؛ صفانیا، علی محمد؛ نمازی زاده، مهدی؛ آزادفدا، شیوا. (۱۴۰۰). شناسایی عوامل سازمانی مؤثر بر مشارکت دانشجویان در فعالیت های ورزشی تفریحی دانشگاه. پژوهش در ورزش تربیتی، ۹ (۲۴): ۱۸۷-۲۱۲.
شناسه دیجیتال: 10.22089/RES.2021.9782.2001

Abdollahifar, H; Safania, A. M; Namazi Zadeh, M; Azad Fada, Sh. (2021). Identifying Organizational Factors Affecting Student Participation in Recreational Sports Activities of the University. *Research on Educational Sport*, 9 (24): 187-212. (Persian). DOI: 10.22089/RES.2021.9782.2001